

ZAMAN KEGEMILANGAN ISLAM

Siti Nadirah Othman
Azureen Sabina Walter
Kamarul Azmi Jasmi

Faculty of Islamic Civilization, Universiti Teknologi Malaysia

Suggested Citation:

Othman, S. N., Walter, A. S., & Jasmi, K. A.(2012). Zaman kegemilangan Islam in *Prosiding Seminar Tamadun 2012* at Marbawy Hall, Faculty of Islamic Civilization, Universiti Teknologi Malaysia on 21 April 2012, pp. 333-348. ISBN 978-967-0194-19-6.

Abstrak

Secara amnya, penulisan ini berkisar tentang zaman kegemilangan Islam pada awal kurun ke-14 sehingga kurun ke-19. Penulisan ini menegaskan tentang imperial-imperial Islam seperti Safavid, Moghul dan juga Uthmaniyah. Setiap empayar ini mempunyai zaman kegemilangan dan zaman kejatuhan masing-masing. Kelemahan pemimpin, pertelagahan antara rakyat dan juga kegawatan ekonomi adalah antara faktor yang menyebabkan empayar-empayar ini tidak dapat bertahan dengan lama.

ZAMAN KEGEMILANGAN ISLAM

**Siti Nadirah Othman
Azureen Sabina Walter
Kamarul Azmi Jasmi**

ABSTRAK

Secara amnya, penulisan ini berkisar tentang zaman kegemilangan Islam pada awal kurun ke-14 sehingga kurun ke-19. Penulisan ini menegaskan tentang imperial-imperial Islam seperti Safavid, Moghul dan juga Uthmaniyah. Setiap empayar ini mempunyai zaman kegemilangan dan zaman kejatuhan masing-masing. Kelemahan pemimpin, pertelagahan antara rakyat dan juga kegawatan ekonomi adalah antara faktor yang menyebabkan empayar-empayar ini tidak dapat bertahan dengan lama.

PENGENALAN

Tiga abad selepas kematian Nabi Muhammad s.a.w. empayar Umayyad, Abbasiyyah, Fatimid, Ghaznavid, Seljuq, Safavid, Mongol dan juga Uthmaniyyah adalah antara empayar yang berpengaruh dan berkuasa serata dunia. Di akhir abad ke-5 sehingga abad ke-15, kemusnahan pencerobohan Mongol daripada Timur, dan kehilangan penduduk dalam *Black Death*, melemahkan pusat tradisional dunia Islam, dan Empayar Uthmaniyyah mampu menawan kebanyakan kawasan berbahasa Arab, mencipta satu dunia Islam yang berkuasa sekali lagi, meskipun tidak dapat menguasai cabaran tempoh moden terawal.

Empayar ini tidak dapat bertahan dengan lama disebabkan oleh beberapa faktor. Antaranya ialah kelemahan pemimpin, pertelagahan

antara rakyat dan juga kegawatan ekonomi. Jadi, bab ini akan membincangkan tentang pembentukan, zaman kegemilangan dan zaman kejatuhan sesebuah empayar.

IMPERIAL ISLAM

Abbasiyyah ialah satu dinasti Arab yang memerintah di Iraq (749–1258) dan Mesir (1261–1517) (*Murray, A. V. (2006)*). Abbasiyyah mula menghadapi masalah daripada pelbagai jenis rintangan, yang mana kesemuanya menghalang kemampuan mereka untuk memerintah dengan berkesannya, dalam pada abad kesembilan. Satu perang saudara malang antara dua saudara lelaki, al-Amin (r. 809–813) dan al-Ma'mun (r. 813–833), berlaku atas pewarisan bagi khalifah yang mana menekankan kelemahan yang sedia ada dalam pangkalan sokongan Abbasiyyah. Sepanjang abad kesembilan yang selebihnya dan masuk ke dalam abad kesepuluh, Abbasiyyah menghadapi masalah sumber yang berkurangan seperti kewangan dan pasukan sokongan. Dinasti yang baru sahaja merdeka di antara bekas tanah-tanah bawah kawalan Abbasiyyah pula memberi tekanan yang meningkat terhadap mereka. Antara tanah-tanah dibawah pengaruh Abbasiyyah yang terkemuka merupakan Samanids (819–1005) dalam timur Iran, Fatimids (909–1171) di Mesir, dan Buyids (945–1055) di Iraq dan Iran. Walaupun Abbasiyyah mula untuk mendapatkan semula beberapa tindakan kemerdekaan semasa mendiang kurun kesebelas, mereka tidak akan mendapat semula kegemilangan silam mereka (*Meri, J. W. (2006)*).

Negeri di bawah pentadbiran tentera, yang menjadi satu ciri politik Islam sejak kejatuhan kuasa Abbasiyyah, kini boleh masuk ke dalamnya sendiri. Dengan pentadbiran yang dimajukan dengan cekap dan rasional, pemerintah boleh mengawal kawasan lebih besar dengan lebih berkesan. Pada lewat abad ke-15 dan awal abad ke-16, tiga empayar Islam utama diwujudkan, iaitu Empayar Safavid di Iran, Empayar Moghul di India dan Empayar Ottoman di Anatolia, Syria, Afrika Utara, dan Arab. Satu negara Islam besar dibentuk dalam Uzbekhistan, dalam kawasan lembah sungai Syr-Oxus, negeri dengan kecenderungan Shii ditubuhkan di Maghribi, dan Muslim agak

terkenal dalam abad ke-16 walaupun Muslim dalam pada masa itu bersaing dengan orang Cina, Jepun, agama Hindu dan peniaga penganut agama Buddha untuk mengawal penipu kepulauan Malaya.

Walaupun ia merupakan waktu kegemilangan, ketiga-tiga empayar utama semua membelakangkan egalitarian tradisi Islam dan menubuhkan pemerintahan beraja mutlak. Hampir setiap aspek kehidupan orang awam tersasar dari ketepatan sistematik dan birokratik, dan empayar-empayar membangunkan satu pentadbiran canggih. Mereka semuanya dipengaruhi oleh idea tentera negeri Mongol, namun melibatkan orang awam dalam dasar-dasar agung mereka agar dinasti mereka memenangi lebih banyak sokongan akar umbi.

Empayar baru ini mempunyai orientasi Islam yang kuat, serta dipromosikan oleh pemerintah mereka sendiri, berbeza dengan Abbasiyyah yang lama, yang tidak pernah menjadi institusi Islam yang benar. Mazhab Syiah menjadi agama rasmi di Safavid Iran, Falsafah dan Sufism merupakan pengaruh dominan di dasar Moghul, manakala Empayar Ottoman sepenuhnya dijalankan dengan garis panduan Syariah.

Walaubagaimanapun, masalah lama masih berlaku. Kebanyakan orang ramai masih hidup dalam kemiskinan, dan masih menderita atas ketidakadilan yang asalnya untuk masyarakat agraria. Terdapat juga kesulitan yang berbeza. Moghul India dan Anatolia, kawasan tengah empayar Ottoman, merupakan kedua-dua tempat di mana orang Islam merupakan saudara pendatang baru. Pembaharuan dan pemecahan di antara Sunnis dan Syiah terjadi akibat penubuhan Empayar Syiah yang mana membawa kepada sikap tidak bertoleransi dan satu sektarianisme agresif yang belum pernah berlaku dalam dunia Islam, yang sebagainya terjadi seperti konflik pahit antara orang-orang Katolik dan Protestan pada masa yang sama di Eropah.

Bagaimanapun Eropah hanya mula berevolusi sepenuhnya bagi sebuah tamadun baru, bebas daripada kekangan masyarakat agraria, ia merupakan suatu cabaran, kerana ia akhirnya memberi peluang kepada barat untuk menakluki dunia Islam. Namun sehingga abad ke-16, Eropah belum pernah lagi menjadi ancaman sebenar. Muslim mendapat kelebihan dari kekalahan apabila rakyat Rusia menyerang Muslim Kazan dan

Astrakhan, serta mengenakan Kristian, Muslim dapat membuka garis perdagangan baru dengan utara Eropah.

Muslim lebih meminati penubuhan satu Empayar Syiah di Iran: kejayaan hebat awal Safavids merupakan satu pukulan hebat kepada jangkakan Sunni. Untuk pertama kalinya dalam berabad, negeri Syiah yang stabil, berkuasa dan bertahan lama kekal dihati Islamdom.

EMPAYAR SAFAVID

Safavid merupakan keputusan terpanjang bagi dinasti abad Islam Iran. Dalam sepuluh tahun terdahulu, di bawah kuatkuasa Safavid, yang dipelopori oleh sebuah konfederasi kuasa puak Turkic yang mana dikenali sebagai Qizilbash, dalam bahasa Turki yang bermaksud “ketua-ketua merah”, yang mengenakan hiasan kepala merah mereka tersendiri, wilayah bercagar yang diperintah sebelum ini oleh lapan raja berbeza dan secara kasar berdampingan dengan masa kini Iran (*Meri, J. W., 2006*). Empayar Safavid ini terbahagi kepada zaman pembentukan, zaman kegemilangan dan zaman kejatuhan.

Pembentukan

Di Asia Selatan, seperti juga rakan sejawatan mereka dalam Timur Tengah dan Afrika Utara, Sufi merupakan sarjana-sarjana undang-undang, falsafah, teologi, kesusasteraan, ubat-ubatan, matematik, dan astronomi. Sufi memperolehi kedudukan politik terkemuka sebagai penasihat untuk negarawan atas perundangan dan atas keputusan polisi, dan mereka juga merupakan ahli-ahli berpengaruh dalam kesemua Sunni Islam utama dan sekolah-sekolah sah Syiah. Sarjana-sarjana Sufi di Asia Selatan bertanggungjawab untuk membangunkan trend intelektual utama, aliran fikiran falsafah, dan merangka tafsiran-tafsiran mengikut undang-undang yang bersejarah di alam semesta (*Meri, J. W., 2006*).

Pemerintah Safavid Sufi di Azerbaijan, yang mana bertukar kepada Twelver Shiism, pernah menentang orang-orang Kristian Georgia dan Kaukasus dengan menjalankan serbuan ghazu serta menanggung kemarahan amir di Mesopotamia dan Iran sebelah barat. Semasa dekad berikutnya, Ismail bertindak untuk menakluki lagi sebahagian Iran.

Sebagai satu perkembangan yang mengejut, dia juga menegaskan bahawa agama rasmi bagi empayar barunya adalah Twelver Shiism. Sehingga hari ini, orang Syiah kebanyakannya menjadi orang Arab. Kebanyakan rakyat Iran merupakan Sunni meskipun pusat-pusat Syiah banyak terdapat di Iran. Oleh itu, Ismail menyerang Iran hendak menghapuskan Sunnism di sana dan berjaya.

Twelver Shiism (dengan dua belas imam) adalah mengikut doktrin yang berdasarkan kesucian *Fourteen Impeccables*, iaitu Muhammad, anak perempuannya Fatima, dan dua belas imam. Kumpulan ini ialah di mana Imam Kosmik menunjukkan, seperti dirinya sendiri menunjukkan Nama dan Sifat-Sifat Tuhan. Talian imam Twelver Shi'is ialah seperti berikut (menganggap tempat-tempat kubur mereka disebut hanya untuk membentangkan tempat suci utama Shi'ism.)

- (1) Ali b. Abi Talib (d. 40 / 661; makam di Najaf, Iraq)
- (2) Al-Hasan b. Ali (d. 49 / 669; makam di Madinah, dimusnahkan oleh Wahhabites)
- (3) Al-Husayn b. Ali (d. 61 / 680; syahid lambang Shi'ism; dibunuh dan dikubur di Karbala, Iraq)
- (4) Ali Zayn al-Abidin b. al-Husayn (c. 95 / 174; makam di Madinah, dimusnahkan oleh Wahhabites)
- (5) Muhammad al-Baqir (c. 115 / 732; makam di Madinah, dimusnahkan oleh Wahhabites)
- (6) Ja'far al-Sadiq (d. 146 / 765; makam di Medina, juga dimusnahkan. Imam kelima dan keenam memainkan peranan utama dalam penciptaan dan pembangunan Shi'ism. Ja'far ialah bapa Ismail)
- (7) Musa al-Kazim (d. 183 / 799; makam di Baghdad)
- (8) Ali al-Rida (d. 203 / 818; makam di Mashhad, Iran)
- (9) Muhammad al-Jawad (d. 220 / 835; makam di Baghdad)
- (10) Ali al-Hadi (d. 254 / 868; makam di Samarra, Iraq)
- (11) Al Hasan al-Askari (d. 260 / 874; makam di Samarra)

Muhammad al-Mahdi, imam tersembunyi dan dijangka penyelamat terakhir. (Menurut tradisi, dia ghaib untuk kali pertama selepas kematian bapanya dalam 260 / 874. Semasa "Minor Occultation, " yang berakhir

sehingga 329 / 941, dia berkomunikasi dengan pengikut setianya melalui empat "wakil". Di tarikh terkemudian ini, dia mengumumkan melalui sepucuk surat bahawa dia tidak akan lagi mempunyai wakil dan yang pada masa yang sama "Minor Occultation" bermula. Untuk Twelvers, penghaiban ini masih berlaku dan akan berakhir sehingga kedatangan eskatologi imam tersembunyi, iaitu kematian dan kehidupan selepas mati, imam pada masa kita.

(Meri, J. W., 2006)

Hari ini, Twelver Shi'is berjumlah kira-kira 120 atau 150 juta rakyat, satu nombor yang tidak menentu disebabkan statistik yang tidak boleh dipercayai dalam negara-negara Sunni. Meskipun, satu anggaran tidaklah terlalu sukar untuk dinilai. Terdapat lebih daripada enam puluh juta di Iran dan hampir seperti banyak itu, di benua kecil India merentasi India and Pakistan, yang ada kalanya menyembunyikan kesetiaan doktrin mereka dan hampir tidak hadir dari perangkaan rasmi. Mereka juga membentuk satu majoriti di Azerbaijan, Iraq, dan Bahrayn. Komuniti berbagai saiz boleh dijumpai di hampir semua negara-negara Sunni, terutama sekali di Timur terdekat dan tengah, Asia Tengah, dan Afghanistan. Oleh itu seseorang boleh melihat bahawa jumlah 100 juta yang dianggap oleh media itu sebagai jumlah keseluruhan Syiah, mengandungi semua kepercayaan, tidak terletak atas alasan kukuh.

Zaman Kegemilangan

Shah Ismail menubuhkan satu pentadbiran bawah tentera di mana ia bergantung pada orang awam yang menjalankan pentadbiran itu. Shah digelar "*Shadow of God on earth*", tetapi tuntutan Ismail untuk menjadi salah satu keturunan imam menjadi dasar kepada kesahihan Safavid. Dengan ideologi mereka yang melampau menghapuskan semangat revolusi mereka, Safavids sedar bahawa mereka tidak akan mendapat khidmat mereka yang betul apabila mereka ditubuhkan kelak. Shah Abbas I (1588-1629) bertindak dengan menghapuskan birokrasi yang memegang pemikiran *ghuluww*, mengajar orang ramai bentuk Twelver Shiism yang lebih ortodoks dengan mengimport ulama Arab Shii dari luar negara.

Shi'ism merupakan aliran keagamaan tertua Islam, memandangkan itu yang dapat dipertimbangkan dari awal teras kembali semula kepada masa apabila masalah pewarisan Nabi Muhammad timbul. Minoriti utama Islam, ia dianggap oleh majoriti Sunni, yang juga dipanggil "orthodokx", sebagai "heterodoxy" utama, jika tidak "heresy" agama. Syiah, sebaliknya, menganggap doktrin mereka "ortodoxy" yang tiada tolok bandingannya (Meri, J. W., 2006).

Dia juga bermurah hati memberi bantuan kewangan serta membina madrasah untuk mereka. Empayar mengjangkau kemuncaknya di bawah pimpinan Abbas. Kemenangan-kemenangan wilayah penting menentang Ottoman juga dikecapi, serta nikmat zaman pembaharuan kebudayaan di Isfahan. Isfahan menjadi satu bandar raya menakjubkan dengan adanya taman, istana dan medan terbuka yang luas, serta masjid-masjid dan madrasah yang mengagumkan.

Walaupun bagaimanapun, pendatang-pendatang ulama baru, sebagai satu kumpulan sulit, belum pernah lagi mempunyai madrasah Syiah mereka sendiri. Namun, perjumpaan untuk kajian dan perbincangan dilakukan dalam rumah masing-masing. Mereka dikehendaki untuk mengambil alih sistem perundangan dan pendidikan Iran, dan juga tugas-tugas kerajaan yang berkaitan agama, meskipun mereka sebelumnya berprinsip untuk tidak campur tangan dalam kerajaan. Mereka menerima peluang ini namun masih dalam keadaan berhati-hati dan masih menolak jawatan pegawai kerajaan yang ditawarkan. Wakil *Hidden Imam* hanyalah sah bagi ulama dan bukannya shahs, menurut ortodoks Twelver. Tetapi, selagi rakyat Iran pada keseluruhannya belum bertukar kepada Syiah, ulama masih akan sejajar, dan posisi mereka tidak akan dapat dieksploitasikan.

Merujuk kepada pemimpin sebenar komuniti, sekalipun dia tidak memegang kuasa, orang imam akan menjadi konsep utama agama Syiah, yang tidak pernah menggunakan perkataan "khalifah" untuk merujuk kepada *Guide* mereka (Meri, J. W., 2006). Majlisi memperkenalkan ritual berkabung bagi penghormatan Husain, syahid Kerbala, untuk menggantikan ketaatan Sufi yang sebelumnya, seperti dhikr bersifat perkauman dan kultus Sufi keramat, bagi mengajar penduduk nilai-nilai dan iman Syiah. Upacara ini menjadi satu institusi utama Iran.

Semasa abad ke-18 taziye, satu lakonan penuh emosi dibangunkan. Tetapi Majlisi dan shahs dengan berhati-hati menindas potensi revolusi upacara ini. Orang ramai diajar untuk mengecam Islam Sunni, tidak perlu membantah kezaliman di rumah, orang ramai diberitahu agar melihat Husain sebagai penaung, yang boleh memastikan kemasukan mereka ke syurga, dan tidak perlu berjanji mengikuti dia dalam pergelutan menentang keadilan. Istiadat itu dineutralkan dan dijadikan sebagai status quo, serta mendorong penduduk untuk melihat minat mereka sendiri.

Tetapi, sesetengah ulama masih berpegang teguh pada tradisi lama Syiah, bukan sahaja dalam Iran tetapi sepanjang dunia Islam menerima idea mereka yang mendorong ahli reformasi dan revolusi sehingga hari ini. Tradisi Suhrawari diteruskan, dihubungkan lagi dengan philosophy dan kerohanian, serta melatih pengikut mereka dengan disiplin yang mistik untuk membolehkan mereka memperoleh perasaan alam al-mithal dan alam rohani oleh Mir Dimad dan muridnya Mulla Sadra yang merupakan pengasas philosophy mistik di Isfahan. Kedua-dua menentang intoleransi dari beberapa ulama, yang mana mereka anggap ia sebagai penyelewengan dalam agama.

Zaman Kejatuhan

Satu kumpulan yang memanggil diri mereka Usulis percaya bahawa Muslim biasa tidak mampu menafsir prinsip asas kepercayaan untuk diri mereka. Ulama Shii tidak pernah bersetuju untuk menutup pintu ijtihad (*the gates of ijtihad*) seperti golongan sunni. Manakala, mereka memanggil seorang pakar undang-undang utama, mujtahid, seseorang yang mempunyai hak untuk melakukan "*independent reasoning*" apabila membuat rumusan undang-undang Islam. Menurut ajaran Usulis, memandangkan shah perlu kemahiran guamannya sendiri, mereka perlu mematuhi fatwah mujtahid yang dipilih mereka sebagai mentor. Mulanya Usulis tidak memenangi sokongan meluas semasa abad ke-17, tetapi pada akhir abad itu, kedudukan mereka menjadi popular apabila Empayar Safavid berada dalam penurunan. Pada masa ini, empayar tunduk bagi mana-mana ekonomi pertanian dan tidak lagi dapat

menjalankan tanggungjawab. Dengan kemerosotan perdagangan, ketidakimbangan akan ekonomi dan dengan shah yang tidak cekap, bandar raya menyerah diri apabila suka Aghanistan menyerang Isfahan pada 1722.

Selama lebih 20 tahun, komander Nadir Khan, yang menghapuskan rakan sejawat Safavid nya dan juga membuat dirinya shah, menarik Iran bersama dan mencapai kemenangan tentera penting. Dia dibunuh pada tahun 1748 dan sepanjang tempoh ini, dua pembangunan genting memberi ulama di Iran kuasa tidak berbahagi di mana sahaja sepanjang dunia Islam. Pertama, apabila Nadir Khan gagal membina semula Islam Sunni di Iran, ulama utama melepaskan empayar dan menerima penduduk dalam bandar suci Syiah Najaf dan Kerbala. Hal ini merupakan satu bencana tetapi, Najaf dan Kerbala yang berada dalam Ottoman Iraq, mempunyai asas di mana mereka boleh mengarahkan orang ramai yang tidak dapat dicapai oleh pemerintah Iran. Kedua, kedudukan Usuli menjadi mandatori dan peristiwa akan menunjukkan bahawa ulama boleh menyeru ketaatan dan kepatuhan rakyat Iran jauh lebih berkesan daripada mana-mana shah. Hal ini adalah kesan daripada waktu peralihan gelap yang mengikuti kematian Nadir Khan, apabila tidak ada kuasa terpenting di Iran sehingga Aqa Muhammad, kaum Turcoman Qajar, berjaya merampas kawalan pada tahun 1779 dan mengasaskan dinasti Qajar, ulama melangkah ke dalam kekosongan kuasa.

EMPAYAR MOGHUL

Empayar ini juga mempunyai zaman pembentukan, zaman kegemilangan dan juga zaman kejatuhan. Zaman pembentukannya bermula dari akhir kurun ke-12 dan empayar ini mula jatuh pada akhir kurun ke-17 disebabkan beberapa faktor.

Pembentukan

Empayar ini bermula pada zaman Genghis (Chinggis) Khan pada akhir kurun ke-12 dan awal kurun ke-13. Pada kurun ke-13, empayar ini mula meluaskan jajahannya sehingga menguasai China. Empayar ini banyak terpengaruh dengan unsur-unsur Islam, sehingga akhirnya empayar ini menjadi sebuah empayar Islam. Genghis Khan juga berjaya

menyatukan orang-orang Mongol dan orang-orang yang menggunakan bahasa Turki yang kini dikenali sebagai orang-orang Mongolia (Meri, J. W., 2006).

Zaman kegemilangan

Terdapat banyak faktor yang menyumbang kepada empayar ini untuk mencapai zaman kegemilangannya. Antaranya, Akbar merupakan seorang pemerintah yang menggunakan konsep mentadbir kerajaan pusat sebagai tentera di bawah arahan daripada *sultan* (Armstrong K., 2002). Beliau tidak menggunakan sebarang penindasan dan penganiayaan terhadap orang lain, dan juga tidak memaksa mereka untuk mengikut kepercayaan beliau. Walaupun pada waktu itu Islam hanya merupakan sebuah kuasa minoriti disebabkan oleh wujudnya agama Hindu yang mempunyai pelbagai kasta, Buddha, Kristian dan banyak lagi agama-agama yang lain, beliau mengamalkan pemerintahan birokrasi yang berkesan. Tambahan pula, dengan kekuatan tentera yang dimiliki, beliau melebarkan empayar melebihi empayar pemerintah Islam yang lain.

Akbar juga memerintah secara universal. Beliau memansuhkan cukai jizyah yang dianggap oleh Syariah sebagai zimmi, menjadi seorang vegetarian bagi menjaga sensitiviti orang Hindu dan juga berhenti memburu, iaitu aktiviti yang sangat digemari olehnya. Beliau menghormati semua kepercayaan orang lain. Selain daripada itu, Akbar juga membina kuil untuk penganut agama Hindu dan juga sebuah "*house of worship*" tempat di mana ulama bagi setiap agama dapat bertemu dan berbincang.

Sejarawan Sufi, Abdulfazl Allami melabel Akbar sebagai seorang pemerintah falsafah yang terbaik dalam biografinya. Beliau juga menganggap Akbar sebagai "*Perfect Man*" (Armstrong K., 2002), di mana ahli-ahli Sufi menjangkakan kewujudan ini dalam setiap generasi untuk membimbing umat. Akbar membina perbandaran bagi membantu orang lain memupuk semangat murah hati. Ia adalah sebuah polisi "*universal peace*" yang mementingkan kebendaan dan kerohanian manusia sejagat (Armstrong K., 2002). Walau bagaimanapun, beberapa orang Islam menentang kepercayaan Akbar ini. Ahmad Sirhindi, yang juga merupakan seorang ulama merasakan bahawa kepercayaan universal ini merbahaya. Beliau mengisytiharkan diri beliau sebagai "*Perfect Man*" berbanding Akbar.

Pada awal kurun ke-17, beberapa orang Islam di India mula menyokong pendapat Sirhindi. Hal ini disebabkan oleh fakta bahawa penyatuan dengan tuhan hanya boleh dicapai apabila orang-orang Islam mengikut undang-undang syariah. Shah Jihan, cucu kepada Akbar meneruskan polisi datuknya. Bukti utama adalah pada pembinaan Taj Mahal yang merupakan salah satu daripada tujuh keajaiban dunia. Pembinaan Taj Mahal ini adalah hasil karya seni gabungan di antara orang Islam dan Hindu. Pada waktu ini juga, kerja-kerja saintifik orang Islam diterjemahkan ke dalam bahasa Sanskrit. Walau bagaimanapun beliau lebih mementingkan Syariah berbanding Akbar.

Zaman Kejatuhan

Pada akhir kurun ke-17, empayar Moghul mula mengalami zaman kejatuhan. Pemerintah masih melabur dalam aktiviti kebudayaan tetapi mengabaikan agrikultur yang menjamin kewangan. Krisis ekonomi mula melanda empayar ini ketika pemerintahan Aurengzebe. Arak diharamkan oleh kerajaan, dimana ini menubuhkan perhubungan dengan orang Hindu menjadi sukar dan bilangan perayaan Hindu yang dihadiri oleh pemerintah berkurang secara mendadak. Cukai jizyah juga dikenakan semula dan segala cukai saudagar Hindu dilipat gandakan. Tambah memburukkan keadaan, semua kuil-kuil Hindu di serata empayar dimusnahkan. Hal ini menyebabkan revolusi bermula, yang diketuai oleh ketua agama Hindu dan Sikh.

Selepas kematian Aurengzebe, pewarisnya mengabaikan segala polisi komunalis dan empayar mulai jatuh. Pada kurun ke-18, orang-orang Hindu dan Islam saling mempelajari bahasa masing-masing dan menterjemah buku-buku dari Eropah bersama-sama. Tetapi ketua-ketua agama Hindu dan Sikh masih menentang rejim ini. Orang-orang India Muslim mula merasa bimbang dengan kedudukan mereka. Mereka mula merasa seperti golongan minoriti. Mereka bukan sahaja menghadapi tentangan daripada Hindu dan Sikh tetapi juga daripada pihak British yang membina pusat perdagangan yang maju (Armstrong K., 2002). Hal ini menguatkan lagi kuasa politik mereka di rantau tersebut. Buat pertama kalinya, orang-orang Islam menghadapi kenyataan untuk dijajah

oleh orang luar. Adakah agama Islam akan menjadi salah satu kasta Hindu? Adakah orang-orang Islam akan hilang identiti agama dan budaya mereka. Persoalan ini mula dibayangi dalam diri orang-orang Islam.

Jawapannya terletak pada diri mereka sendiri. Orang-orang Islam seharusnya bersatu apabila berhadapan dengan musuh, melupakan perbezaan mazhab dan Syariah juga perlu diikuti.

EMPAYAR UTHMANIYYAH

Empayar ini bermula dalam abad ke-13 sehingga awal abad ke-19 di kawasan barat laut Anatolia. Empayar ini meluas dengan pantas daripada sebuah kuasa kecil di Turki sehingga menjadi sebuah empayar yang hebat, berpusat di Constantinople (Murray, A. V., 2006), dan zaman kegemilangannya bermula pada abad ke-16 (Ruthven M. & Nanji A., 2004). Pada mulanya, empayar ini mampu bertahan tetapi disebabkan oleh beberapa perkara, empayar ini mula mengalami keruntuhan.

Pembentukan

Orang Uthmaniyyah mula menguasai Constantinople pada tahun 1453 yang pada waktu ini juga dikenali sebagai Istanbul. Mereka mula membuka empayar ini kerana mereka berfikir bahawa empayar ini akan lebih maju berbanding dengan empayar yang lain. Pada waktu ini, empayar ini menjadi tumpuan dan tarikan pedagang yang datang dari Timur dan Barat, dan apabila kuasa empayar ini semakin meluas, ia bukan sahaja menjadi sumber keuntungan, malah turut menjadi musuh yang ditakuti oleh pihak Barat (Murray, A. V., 2006). Hal ini berlaku disebabkan oleh tersebarnya khabar angin yang mengatakan bahawa Osman akan menjadikan Rom sebagai sasaran mereka setelah berjaya menguasai Constantinople. Pada zaman awal pemerintahan empayar ini, ketua mereka mengamalkan konsep pemerintahan ghazi, manakala sultan di Istanbul pula mengamalkan pemerintahan secara monarki berdasarkan Byzantine. Pada waktu ini, orang-orang Janissari yang dahulunya merupakan golongan hamba berubah dan menjadi orang kuat di belakang sultan. Orang-orang empayar ini juga menegakkan jihad untuk menentang musuh-musuh Islam. Di sebelah barat pula, mereka berhadapan dengan

orang Kristian manakala orang-orang Syiah Safavid pula perlu dihadapi oleh mereka di sebelah timur. Jihad yang mereka lakukan berjaya.

Sebab utama seluruh Syria dan Mesir mejadi taklukan empayar ini adalah kerana kempen Selim I pada tahun 1467 sehingga 1520. Empayar Uthmaniyyah ini diluaskan sehingga ke sebelah Eropah dan sempadan Vienna, Austria pada tahun 1530 (Ruthven M. & Nanji, A., 2004). Pihak kerajaan membuat jadual kerja bagi kumpulan yang berbeza seperti orang Kristian, Arab, Turki, ulama dan lain-lain lagi supaya mereka semua dapat hidup dalam keadaan yang harmoni, dapat memberi sumbangan kepada kerajaan dan boleh mengikut kepercayaan dan adat resam masing-masing.

Zaman Kegemilangan

Pada tahun 1402, Tamerlane dikalahkan oleh Bayezid di Ankara yang menyebabkan berlakunya perang saudara selama 11 tahun. Kejadian ini mungkin akan menyebabkan bermulanya zaman kejatuhan Empayar Uthmaniyyah, sebaliknya 100 tahun kemudian, empayar ini menjadi kuasa besar dunia, manakala empayar-empayar Timur yang lain mulai hilang. Pemulihan empayar ini berlaku disebabkan oleh tiga faktor. Pertama, empayar Uthmaniyyah menerapkan prinsip bahawa empayar mereka adalah empayar yang tidak dibahagikan. Anak Bayezid sanggup bertarung sehingga menggadaikan nyawa daripada membahagikan empayarnya. Kedua, pada akhir kurun ke-14 selepas empayar ini ditubuhkan, satu sistem ketenteraan diperkenal bagi membolehkan pentadbiran diteruskan walaupun pada waktu berlakunya krisis politik. Akhir sekali, pertelagahan di antara musuh empayar ini menghalang mereka daripada menjadi ancaman utama kepada empayar Uthmaniyyah.

Empayar ini mencapai kegemilangan sewaktu berada di bawah pemerintahan Suleiman al-Qanuni yang juga dikenali sebagai “the Lawgiver”, dari tahun 1520 sehingga 1566. Beliau juga dikenali sebagai “*Suleiman the Magnificent in the West*” (Armstrong K., 2002). Semasa pemerintahan beliau, empayar ini berkembang dengan maju dan jayanya. Selepas kematian beliau, empayar ini diluaskan pula di wilayah jajahan Eropah, iaitu bermula dari Crimea sehingga ke selatan Greece.

Institusi Islam mula muncul pada waktu ini seperti masjid dan madrasah. Bentuk masjid ini menunjukkan hasil seni yang sama, iaitu dipenuhi dengan lampu dan kubah yang rendah. Selain itu, berlaku juga pertembungan maklumat di antara empayar ini dengan Eropah. Pada waktu ini juga, empayar Uthmaniyyah merupakan empayar yang terhebat di dunia. Empayar ini sama seperti empayar yang lain kerana menerapkan sistem orientasi Islam. Di bawah pemerintahan Suleiman, Shariah menjadi rujukan penting dalam negara Islam. Shariah menjadi undang-undang rasmi kepada orang Islam, dan orang-orang dalam empayar ini menjadi orang yang pertama untuk menyerahkan borang kepada mahkamah Shariah. *Qadis* merupakan penegak keadilan di mahkamah ini, mufti pula menginterpretasi undang-undang dan guru-guru di madrasah menjadi ahli kerajaan. Hal ini menyebabkan hubungan antara Sultan dan rakyat terjalin. Kegemilangan empayar ini sebahagian besarnya dipengaruhi oleh undang-undang Tuhan dan kepercayaan masing-masing.

Zaman Kejatuhan

Empayar ini mula goyang apabila para ulama mula berasa tidak puas hati apabila orang-orang kerajaan boleh dan mengawal mereka untuk mengeluarkan subsidi (Armstrong K., 2002). Setelah itu, Syariah mula mengenakan sistem monarki yang menunjukkan mereka lebih berkuasa daripada dahulu. Perkara ini seharusnya tidak boleh berlaku kerana tujuan Shariah dibentuk adalah untuk menghalang sistem monarki ini. Di Iran pula, para ulama Syiah mendapat sokongan penuh penduduk tempatan, tetapi pada zaman pemerintahan empayar ini, para ulama dilucutkan jawatan daripada menyertai politik dan mereka menjadi lebih konservatif.

Selepas pemerintahan Suleiman berakhir, kurikulum madrasah mula berubah dan menjadi sempit kerana bidang pembelajaran falsafah dikurangkan dan digantikan dengan bidang Fiqah. Pendirian utama orang-orang Islam pada zaman empayar Uthmaniyyah ini adalah mazhab dan perkauman. Mereka merasakan bahawa mereka mampu menentang orang kafir yang menentang dari semua arah. Empayar ini mula menunjukkan

tanda keruntuhan apabila para ulama dan sufi menerima kenyataan bahawa orang Islam berjaya menewaskan orang kafir. Para ulama juga menentang sekeras-kerasnya terhadap percetakan buku-buku Islam.

Pada kurun ke-18, semua orang Islam dipaksa untuk menerima kenyataan bahawa Eropah mengatasi mereka. Empayar ini dikalahkan oleh kuasa-kuasa Eropah sejak awal lagi tetapi hanya pada kurun ke-18, barulah mereka mengalah kerana mereka sudah tidak mampu bertahan. Pada akhir kurun ke-18, empayar ini sudah berada dalam keadaan yang kritikal. Sultan Selim III menjangkakan bahawa reformasi tentera di bahagian barat akan menyeimbangkan kuasa. Namun sangkaan beliau meleset. Pada tahun 1921, empayar ini berakhir apabila berlaku pertukaran populasi di antara Turki dan Greece (Ruthven M. & Nanji, A., 2004).

RUMUSAN

Secara keseluruhannya, dapat dirumuskan bahawa kerjasama dan semangat bersatu padu di antara orang-orang Islam adalah sangat penting kerana ia menjadi tunjang utama kepada kekuatan sesebuah empayar. Pemerintah juga harus bijak mentadbir dan pada masa yang sama, menjaga sensitiviti setiap kaum di bawahnya. Setiap masalah juga harus diselesaikan secara musyawarah, dengan meneliti setiap perkara yang berkaitan. Jadikan zaman kegemilangan empayar Islam yang terdahulu sebagai contoh dan tauladan kepada kita, manakala kesilapan sewaktu zaman kejatuhan mereka harus dipelajari dan dijadikan pengajaran supaya tidak berulang di masa hadapan. Selain itu, agama juga memainkan peranan penting dalam sesebuah empayar.

Di sini, jelaslah bahawa pemimpin dan rakyat seharusnya bersatu padu untuk menentang musuh. Hal ini demikian kerana pihak luar akan berasa gentar sekiranya jalinan ukhuwah antara rakyat dan pemimpin begitu kuat. Dengan keadaan hidup kita yang berbilang kaum, kita seharusnya bijak untuk menjaga hati dan agama kaum lain. Janganlah kita mempersenda-sendakan agama lain kerana mereka juga mempunyai hati dan mereka merupakan sebahagian daripada kita.

RUJUKAN

- Ruthven M. & Nanji, A. 2004. *Historical Atlas of The Islamic World*. Harvard University Press.
- Armstrong K. 2002. *Islam-A Short History*. New York: Modern Library.
- Murray, A. V. 2006. *The Crusades An Encyclopedia*. California, USA: ABC CLIO.
- Meri, J. W. 2006. *Medieval Islamic Civilisation An Encyclopedia*. New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Shapour Ghasemi. *History of Iran*. <http://www.iranchamber.com/history/safavids/safavids.php> (20.3.2012 & 21.3.2012)
- Wikipedia. Empayar mongol. <http://ms.wikipedia.org/wiki/Mongol>
- Mahir Danial. Imperialisme dan Pengaruhnya Dalam Dunia Dakwah. <http://mahir-al-hujjah.blogspot.com/2009/05/imperialisme-dan-pengaruhnya-dalam.html> (17.05.2009)